

УДК 543.32.1

Кам'янецька О.В.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В ПРИКОРДОННИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ

В статті аналізується сучасний стан розвитку зовнішньої торгівлі в прикордонних зонах України, на основі якого оцінюються перспективи та напрямки подальшої інтеграції торговельних відносин між Україною та сусідніми державами

Ключові слова: зовнішня торгівля, інтеграція,

В статье анализируется современное состояние развития внешней торговли в приграничных зонах Украины, на основании которого оцениваются перспективы и направления дальнейшей интеграции торговых отношений между Украиной и соседними государствами.

Постановка проблеми. Розширення Європейського Союзу створили нові можливості для країн Центрально-Східної Європи, в тому числі і для України, для інтеграції їх економічного і регіонального розвитку. В 2007 р. Європейська політика добросусідства була доповнена програмами транскордонного співробітництва. Однією з головних цілей є інтенсифікація транскордонної співпраці між прикордонними регіонами ЄС та сусідніми регіонами.

Стратегія інтеграції України до ЄС передбачає новостворення чи поглиблення співпраці вже існуючих єврорегіонів. Тобто подальша європейська інтеграція України можлива через транскордонне співробітництво з країнами-сусідами: поширення торговельних зв'язків, розбудова інфраструктури, облаштування транспортних коридорів тощо.

Аналіз останніх досліджень. Проблематиці розвитку зовнішньої торгівлі в прикордонних зонах України присвячено багато робіт вітчизняних вчених, таких як Т.В. Терещенко, Н.А. Мікула, І.П. Нагорна Шилепницький П.І., Лазоряк М.І., Вдовічен А.А. тощо [4, 5], де досить детально та змістовно розглянуті проблеми розвитку міжнародної торгівлі у прикордонних регіонах, однак разом з тим цей аспект економічного життя країни знаходиться в процесі постійного розвитку та змін, тому потребує постійної уваги та аналізу.

Викладення основного матеріалу. В Європі транскордонне співробітництво найбільш поширене саме на рівні єврорегіонів. Розвиток транскордонної співпраці у формі єврорегіонів у багатьох країнах Європи призвів до того, що периметри кордонів країн повністю охоплені єврорегіонами. Так, формування єврорегіонів на німецьких кордонах від першого у 1958 р. до останніх у 1999 р. повністю охопило німецькі прикордонні території, утворивши 35 транскордонних об'єднань. Вони

успішно розвиваються у напрямі формування повністю інтегрованого простору у всіх транскордонних регіонах Німеччини. Чехія і Польща на своїх кордонах створили відповідно 13 та 17 єврорегіонів, які повністю охоплюють всі прикордонні території. За участю прикордонних територій Франції створено 23 транскордонних об'єднань. Росія також задіяна у 12 регіональних об'єднаннях, а Білорусь – у 4. Загалом в Європі діє 91 єврорегіон. В Україні на даний час функціонує 6 єврорегіонів: «Буг», «Карпатський євро регіон», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро» та «Слобожанщина» (рис. 1), в яких беруть участь 8 областей (табл. 2). Міжнародна торгівля зростає в середньому на 6-8% за рік. Це демонструє процеси економічної глобалізації, що проходять в світі. Тому стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики є активне залучення країни до міжнародних торговельних процесів, в тому числі і за рахунок транскордонного співробітництва з сусідніми країнами.

На даний час існує 240 пунктів перепуску через кордон (табл. 1), із них 48 – залізничні: із Польщею – 6, із Словаччиною – 2, із Угорщиною – 3, із Румунією – 6, із Білорусією – 6, із Росією – 15, із Молдовою – 10; 128 – автомобільні: із Польщею – 6, із Словаччиною – 4, із Угорщиною – 4, із Румунією – 7, із Білорусією – 30, із Росією – 34, із Молдовою – 43; 46 – морські та річкові порти; 18 – міжнародних аеропортів; у т.ч. 26 окремих пунктів місцевого перепуску.

Таблиця 1.- Транскордонна інфраструктура України станом на 2009 р.

Кордон з:	Протяжність кордону, км	Кількість автошляхів, що утворюють перетин кордону	Кількість автомобільних пунктів перетину кордону	Ділянка кордону на 1 пункт перетину кордону, в км	Кількість залізничних шляхів, що перетинають кордон	Кількість залізничних пунктів перепуску	Ділянка кордону на 1 залізничний пункт, км
Білорусією	1084	24	30	36,1	7	6	154,9
Росією	2295	64	34	67,5	21	15	122,2
Молдовою	1222	58	43	28,4	10	10	120,2
Румунією	613,8	21	7	87,7	6	6	101,3
Угорщиною	136,7	9	4	34,2	3	3	45,0
Словаччиною	98	4	4	24,5	2	2	49,0
Польщею	542,4	16	6	90,4	7	6	90,3
Разом	5638,6	195	128	44,1	56	48	117,1

Для України в її зовнішньоторговельних зв'язках значну роль відіграють країни-сусіди. Так, в сукупному експорті нашої країни їх частка складає 36%, а в загальному імпорті – 34%. Тобто, третя частина всіх торговельних операцій припадає саме на сусідні країни. Торговельні

відносини України більшою мірою залежать від зв'язків з країнами СНД, зокрема з Росією. Їх частка серед країн-сусідів займає близько 77%, відповідно на країни ЄС припадає 23% [10]. Прикордонні регіони мають найбільший товарообіг з регіонами тих країн, що межують з ними. Так, найбільшим торговим партнером західних регіонів є Польща, східних – Росія. Серед територій України, що входять до транскордонних об'єднань, найбільші обсяги експорту та імпорту припадають на «Карпатський Єврорегіон» (табл. 2.).

Таблиця 2.- Зовнішня торгівля в українській частині єврорегіонів, 2009 р.

Єврорегіон	Області	Експорт		Імпорт	
		млн.дол. США	у % до загального обсягу	млн.дол. США	у % до загального обсягу
«Карпатський Єврорегіон»	Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька	3107,2	6,5	5359,8	6,3
Єврорегіон «Нижній Дунай»	Одеська	2314,2	3,5	4762,8	5,6
Єврорегіон «Слобожанщина»	Харківська	1551,6	2,3	2475,0	2,9
Єврорегіон «Буг»	Волинська	465,0	0,7	1307,7	1,5
Єврорегіон «Дніпро»	Чернігівська	418,6	0,6	377,1	0,4
Єврорегіон «Верхній Прут»	Чернівецька	166,2	0,3	194,9	0,2

Регіони, що входять до «Карпатського Єврорегіону» займають 6,5% в сукупних обсягах торгівлі України. На другому місці єврорегіон «Нижній Дунай», що має 3,5% в сукупному експорті та 5,6% в сукупному імпорті.

Найбільша частка зовнішньоторговельного обороту Львівської області належить Польщі (23%). Один з найбільших обсягів зовнішньої торгівлі Закарпатська область має з Угорщиною. У 2008 р. товарооборот Львівської області склав 1 730 млн. доларів США з чого на експорт припадало 630 млн. доларів США, а на імпорт 1 100 млн. доларів США в порівнянні до попереднього року, обсяг експорту збільшився на 137,4 млн. доларів США, тобто на 27,9%.

Головними торговельними партнерами Львівської області були підприємства з: США – 327,1 млн. доларів США (18,9% загального товарообміну), Російської Федерації – 197,5 млн. доларів США (14%), Німеччини – 231,9 млн. доларів США (13,4%), Польщі 197,5 млн. доларів США (11,4%) з чого експорт до Польщі склав 61,3 млн. доларів США (9,7%)

а імпорт 136,2 млн. доларів США. Польща належить до головних інвестиційних партнерів Львівської області. За станом на день 01.01.2009 р. польські інвестиції становили в Львівській області 62,5 млн. дол. США (18,1% загальної кількості інвестицій). У 2009 р. зовнішньоекономічний обіг Закарпаття та Угорщини складав близько 1 млрд. дол. США, що майже у 2,5 рази більше за попередній рік. Частка Угорщини в торговельному обороті області складає близько 33%. Чернівецька область має значні об'єми торгівлі з Румунією та Польщею. В складі єврорегіону «Буг» здійснюються торговельні відносини Волинської області з Польщею та Білорусією. Обсяги товарообігу з Польщею склали майже 12% від загальних обсягів міжнародної торгівлі області. Двосторонній оборот з Білорусією - 3%. Проведений аналіз показує, що сусідні країни відіграють велику роль в зовнішньоторговельних відносинах України, а прикордонні регіони здійснюють значну частину торговельних операцій з країнами, що прилягають до них.

Висновки. Як ми можемо прослідкувати, найбільш розвинутими регіонами України є Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Полтавська, Чернігівська, Чернівецька, Херсонська, Львівська та інші обл. Майже всі вищеперелічені області є прикордонними. Проте, що враховуючи потенціал зовнішньоторговельних відносин України з країнами-сусідами та динаміку зростання протягом останніх років, можна зробити висновок про недостатню співпрацю та значні можливості розвитку торговельних відносин в межах транскордонного співробітництва. Дослідження діяльності єврорегіонів за участю областей України і порівняння функціонування єврорегіонів у Центральній та Східній Європі, аналіз статутних документів, організаційних структур та фінансового забезпечення показують, що основними перешкодами для ефективного функціонування української сторони в рамках єврорегіонів є: відсутність системного підходу до організації єврорегіональної співпраці; низький рівень залучення організацій української сторони в діяльності та реалізації цілей єврорегіонів; часто недостатній рівень підготовки кадрів в регіональних органах управління; недостатнє фінансове забезпечення, зокрема, через невідповідність фахівців для розробки заявок щодо залучення коштів міжнародних фінансових структур.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: монографія, [Текст] / Н.А. Мікула. - Львів: ІРД НАН України, 2004. - 395 с.
2. Нагорна І. Транскордонне співробітництво як напрямок євроінтеграційних процесів в Україні [Текст] / І. Нагорна // Теоретичні та прикладні питання державотворення. - К., 2007. - Вип. 2. - С. 6-10.
3. Сторонянська І. Міжрегіональна інтеграція в Україні [Текст] / І. Сторонянська, С. Шульц; [наук. ред. М.І.Долішній, П.Ю.Беленький]; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. — Львів: Арал, 2007. - 292с.
4. Шилепницький П.І., Лазоряк М.І., Вдовічен А.А. Участь України в єврорегіонах: сучасний стан функціонування та подальші перспективи